

Dokumenti i politikave publike

A mund të shteret burimi i parë i korrupsionit – **prokurimi publik?**

Nga këndvështrimi i njësive të vetëqeverisjes
lokale/NJVL

Botues : Asociacioni për Iniciativa Demokratike (AID)

Autor: mr. Jadranka Kungulovska,
Dizajni: Moveo,OPK
Nëntor, 2021

USAID
NGA POPULLI AMERIKAN

Ky dokument është përgatitur nga Asociacioni për Iniciativa Demokratike (ADI) në kuadër të Projektit për pjesëmarrje qytetare me mbështetjen e popullit Amerikan përmes Agjencionit për Zhvillim Ndërkombëtar të Shteteve të Bashkuara të Amerikës (USAID). Pikëpamjet e shprehura në këtë dokument janë të autorit dhe nuk reflektojnë medoemos pikëpamjet e Agjencionit për Zhvillim Ndërkombëtar të Shteteve të Bashkuara apo të Qeverisë së Shteteve të Bashkuara të Amerikës.

Përmbajtja:

4

Përmbledhje e shkurtër

4

Hyrje

5

A janë të mundshme prokurimet publike “të pastra” nëpër komuna?

6

Vëzhgimet dhe përfundimet aktuale të bazuara në përvojat e komunave

6

Sfidat objektive

8

Sfida të natyrës subjektive

9

Rekomandimet

Përmbledhje e shkurtër

Ky dokument i politikave publike trajton temën lidhur me sfidat në zbatimin e prokurimit publik nga njësitë e vetëqeverisjes lokale (NJVL) si autoritete kontraktuese. Fusha e prokurimit publik njihet si veçanërisht e rrezikshme në Strategjinë Kombëtare për Luftën kundër Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit (2021-2025)¹. Prandaj, kjo çështje në dokument është elaboruar në mënyrë të thjeshtë, duke paraqitur pikëpamjet dhe perceptimet aktuale të pjesëmarrësve të drejtpërdrejtë në zbatimin e procedurave të parapara ligjore nëpër komuna. Është krijuar komunikim i drejtpërdrejtë me përfaqësues të disa komunave - udhëheqës të shërbimeve të prokurimit publik / persona të autorizuar nga Kërçova, Bërvenica, Karposhi, Kavadari dhe Prilepi. Në këtë dokument të shkurtër janë paraqitur njohuritë dhe pikëpamjet e fituara.

Hyrje

Në fillim të vitit 2021, Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut promovoi kornizën qeveritare "Aksioni 21 – Standardet evropiane në vend"², gjegjësisht prezantoi masat për luftimin e korrupsionit dhe krimin. Në fund të vitit 2020, Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK) miratoi Strategjinë Kombëtare për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit (2021-2025). Në këto dokumente komplekse përpunohen të gjitha segmentet ku gjenden më shpesh burimet e veprimeve korruptive dhe për parandalimin e të cilave duhet të angazhohen të gjitha organet e interesuara të cilave u referohen, në nivel kombëtar dhe lokal. Në të gjitha këto dokumente fusha e prokurimit publik dominon si një zonë me rrezik të lartë e prirur ndaj korrupsionit.

Ka arsye objektive për perceptimin negativ të publikut për prokurimin publik:

- Paqartësitë dhe zbrazëtitë ligjore në Ligjin për Prokurim Publik- LPP dhe aktet nënligjore të sjellura në bazë të të njëjtës

- Resurse të kufizuara njerëzore, teknike dhe financiare që janë në disponim të shumicës së komunave

¹ <https://dksk.mk/wp-content/uploads/2021/01/Nacionalna-strategija-DKSK-KONECNA.pdf>

² <https://vlada.mk/akcija21>

Nga ana tjetër, ka shumë arsye subjektive të cilat, nëse ka vetëdije për pasojat, mund të veprohet:

Pamjaftueshmëri e njohjes së rregullore, kuadro të pamotivuara dhe pa përvojë në vendet administrative- sidomos në pjesën që kat ë bëjë me shërbimet publike.

Pamjaftueshmëri e kapaciteteve në administratat e komunave në përgjithësi, sidomos në shërbimet që lidhen me shërbimet publike.

Pamjaftueshmëri efikase e komunikimit profesional intern

Mungesa e vullnetit politik në organet e caktuara të komunës për planifikimin efektiv të politikave, të amvisërisë, punës transparente në përputhje me resurset e disponueshme në interes të publikut , siç parashihet ligjërisht.

Mospasja e mekanizmave për kontroll dhe evaluim të aktiviteteve për shkak të mungesës së ligjeve/ akteve të që janë më së të nevojshme për përcaktimin e rregullore së punës në sferën e shërbimit publik.

Mungesa e njohurive për metodologjinë e ballafaqimit të rreziqeve ku veçanërisht duhet trajtuar sfidat në lidhje me shërbimet publike nëpër komuna si organe përgjegjëse.

Në këtë pasqyrë të shkurtër do të japim një kontribut të vogël në përgjigjen nëse digat më në fund mund të forcohen për të parandaluar burimin e rrezikut të parë të korrupsionit - prokurimin publik në përgjithësi si dhe në nivel lokal, duke u fokusuar veçanërisht në arsyet e mësipërme.

A janë të mundshme prokurimet publike “të pastra” nëpër komuna?

Përgjigjen për këtë pyetje, më pak retorike dhe gjithmonë aktuale, publiku e pret vazhdimisht, duke pasur parasysh aktualitetin e temës - parandalimi i korrupsionit, në shoqërinë në përgjithësi.

E përmendëm se ka arsye objektive dhe subjektive për perceptimin negativ në publik. Për të pasur një pasqyrë më të gjerë dhe më të qartë të këtij problemi, është e nevojshme të merren parasysh edhe disa elementë të tjerë kyç: vendosja e sistemit të vetëqeverisjes lokale (Qyteti i Shkupit, komunat në qytetin e Shkupit dhe komunatë tjera si autoritete kontraktuese në prokurimin publik) dhe mundësitë dhe kapacitetet e ndryshme për realizimin e kompetencave ligjore, si dhe procesi i papërfunduar i decentralizimit; Mjedisi ekonomik, social dhe politik, pra vullneti politik i shtetit dhe pushtetit vendor për të shfrytëzuar të gjitha mundësitë për menaxhim të ndershëm/përgjegjshëm të buxhetit që mbushet me fondet e qytetarëve.

Nëse ndryshimet e LPP-së miratohen shpejt, sigurisht që do të kontribuojnë në lehtësimin e procedurave, përshtatjen me nevojat moderne dhe monitorimin më të lehtë (elektronik)

të të njëjtës nga autoritetet kontraktore. Ministria e Financave duhet të përfshijë, gjegjësisht të paktën të marrë parasysh të gjitha indikacionet e ekspertëve të autorizuar nga administrata komunale, të cilat dalin nga praktika.

Pothuajse të gjitha komunat me të cilat kemi komunikuar janë informuar për ekzistimin e Strategjisë Kombëtare për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit, por vetëm në njërin prej tyre –Komunën e Kavadarit është miratuar Plani Kundër Korrupsionit për vitin 2021 (miratuar nga Këshilli Komunal në maj 27, 2021) dhe është publikuar në faqen zyrtare të Komunës. Në Planin e përgatitur nga Komuna, një pjesë e masave i referohen uljes së rrezikut të korrupsionit në realizimin e prokurimeve publike.

Vëzhgimet dhe përfundimet aktuale të bazuara në përvojat e komunave

Sfidat objektive

Komisionet e prokurimit publik në komuna bëjnë çmos që të respektojnë dispozitat ligjore. Më shpesh, pjesë e administratës që profesionalisht dhe teknikisht përgatit dhe kryen prokurimin publik në komunë janë vetë anëtarët dhe zëvendësit e tyre ose puna e këtij organi varet nga të dhënat e përpunuara më parë që i dorëzohen nga shërbimet profesionale.

Sipas LPP-së, në raste të përcaktuara rreptësisht, mund të ketë rivendim për të njëjtin prokurim publik. Mirëpo, nuk ka mekanizëm ligjor për rivendim në rast të mbikëqyrjes teknike, gjegjësisht lëshimit të paqëllimshëm të bërë dhe konstatuar shtesë nga komisioni i prokurimit publik i autoritetit kontraktues që ka marrë vendimin që duhet korrigjuar, përkatësisht ndryshuar. Kjo mungesë rregullimi shpesh krijon kompromentime dhe zvarritje të panevojshme në procedurë, por edhe dyshime të pabaza në objektivitetin dhe ekspertizën e shërbimeve dhe Komisionit.

LPP-ja është me të vërtetë shumë komplekse, në disa vende jo mjaftueshëm e qartë dhe e vështirë për t'u kuptuar, kështu që ka një praktikë të ndryshme, jo uniforme në komuna. Aq më tepër që opinionet e Byrosë së Prokurimit Publik (BPP) dhe Komisionit Shtetëror për Ankesa të Prokurimit Publik (KSHP) për një çështje të caktuar që lidhet me një procedurë të caktuar ligjore mund të jenë të ndryshme. Ndodh gjithashtu që në vendimet e KSHA të takohen ndonjëherë pikëpamje krejtësisht të ndryshme për të njëjtat çështje, varësisht se kush është autoriteti kontraktor (ose operatori ekonomik), dhe shembuj të kësaj mund të gjenden nëse ndiqni me kujdes vendimet e tyre të publikuara vite më parë.

Me futjen e sistemit elektronik për zgjedhjen e operatorit ekonomik më të favorshëm, realizimi i prokurimit publik është bërë shumë më i lehtë, sepse fitohet oferta më e mirë, që nuk nënkupton gjithmonë çmimin më të ulët (siç është rregulluar më parë). Tani, gjatë përgatitjes së kriteve, autoriteti kontraktor mund të përcaktojë se cili prej tyre do të jetë më i lartë/prioritar (p.sh.: në prokurimin e shërbimeve intelektuale, mbizotëron kriteri i cilësisë së ofertuesit, pra përvoja e mëparshme). Veçanërisht është karakteristike kur bëhet prokurimi publik për mbikëqyrjen e realizimit të një objekti të caktuar infrastrukturor të kategorisë më të lartë, ku mund të aplikojë një operator ekonomik (kompani me përvojë të pamjaftueshme) e cili ofron çmimin më të ulët, kështu që në raste të tilla (duke pasur parasysh) autoriteti kontraktor përcakton se kriteri më i lartë/ prioritar duhet të jetë

përvoja e operatorit për funksionimin e objekteve të tilla.

Gjithashtu, sistemit elektronik të prokurimit publik (SEPP) i mungon një mekanizëm për të kujtuar të dyja palët në procedurën e prokurimit publik - autoritetit kontraktor dhe operatorit ekonomik, të përzgjedhur si ofertues më të favorshëm dhe i cili mekanizëm do të sigurojë dorëzimin e të gjitha dokumenteve të nevojshme për të vërtetuar aftësinë. Pra, pas përfundimit të ankandit operatorit ekonomik nuk mund t'i kujtohet se duhet t'i dorëzojë menjëherë autoritetit kontraktor dokumentet e nevojshme, madje edhe kur ka ulje gjatë ankandit elektronik të dorëzojë menjëherë një ofertë me çmime të reduktuara. Për shkak të kësaj mangësie, shpesh ndodh që dokumentet e nevojshme të mos dorëzohen plotësisht dhe në kohë, siç parashikohet, gjë që krijon detyrime shtesë për autoritetin kontraktor për t'i kërkuar/siguruar ato shtesë.

Pjesa që ka të bëjë me përgatitjen e specifikimeve teknike për prokurime të caktuara është më e ndjeshme dhe zakonisht përdoren bashkëpunëtorët e jashtëm të autorizuar/licencuar, nëse komuna nuk ka ekspertët e saj për dokumente/specifikime më komplekse. Në këtë pjesë vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet cilësisë dhe përputhshmërisë me atë që realisht kërkohet. Ky segment është më i prirur ndaj presioneve dhe/ose ndikimeve

Mungon një mekanizëm/organ formal i krijuar nga përfaqësues të të gjitha institucioneve relevante të zonës, i cili do të ndërtonte pikëpamje dhe udhëzime të përgjithshme për disa paqartësi ligjore, të cilave mund t'u referohen komisionet e prokurimit publik në vendimmarrje. Një praktikë e tillë ekziston në vendet e rajonit dhe duhet konsideruar, analizuar dhe përfundimisht përshtatur me realitetin tonë.

të paautorizuara nga, për çdo lëshim (edhe pse nuk është imune dhe të gjitha pjesët e tjera të procedurës), të cilat mund të rrezikojnë të gjithë realizimin dhe të hedhin hije mbi të, përsa i përket korrupsionit.

Disa komuna kanë vështirësi në gjetjen e një përgatitësi të licencuar të specifikimeve të caktuara teknike, si dhe një nënshkruar të të njëjtave, pra një subjekt që do t'i dorëzonte këto dokumente në Komisionin e Prokurimit Publik. Atëherë, personat e autorizuar nëpër komuna, madje edhe komisionet, kur vendosin, vështirë se mund të luftojnë për kushte të harmonizuara teknike, ekonomike/financiare dhe profesionale në përputhje me kriteret e parapara. Komisionet reagojnë nëse ka kushte jo reale në specifikimet teknike, por gjithsesi shpeshherë detyrohen t'i pranojnë, ashtu siç janë, kur vendosin, sepse u dorëzohen me shkrim dhe nuk ka mekanizëm për shqyrtimin e tyre. Nëse reagohet në situata të tilla, zakonisht nuk ka asnjë mënyrë për të përcaktuar lëshimin, ndaj ky lloj reagimi i komisionit, fatkeqësisht, paraprakisht vlerësohet si i kotë. Kjo pjesë e procedurës është e rregulluar në mënyrë të pamjaftueshme dhe këtu kontrolli është i dobët.

Sipas rregulloreve pozitive të LPP-së, raportet për prokurimet publike të realizuara pas kontratave të lidhura (njoftimet për kontratat e realizuara) publikohen në SEPP. Është përgjegjësi e shërbimeve/personave të autorizuar në komunë që janë përgjegjës për prokurimin publik. Praktika tregon se një detyrim i tillë, natyrisht, nuk përket aty, por në shërbimin financiar, sepse detyrimet nuk janë gjithmonë të ngarkuara plotësisht (edhe pse afati është 10 ditë), por ato mund të paguhet/faturohen në disa faza/këste, kështu që duhet të regjistrohen vazhdimisht në njoftime që varen vetëm nga informacioni i marrë nga departamenti i financave. Siç është rregulluar tani, shërbimet e prokurimit publik janë të ngarkuara në mënyrë të panevojshme, dhe kjo shpesh çon në bllokimin e profilit të autoritetit kontraktues/komunës së SEPP-së.

Sfida të natyrës subjektive

Çdo komunë, sipas mundësive, menaxhon ndryshe në zbatimin e LPP-së dhe e vetmja pikë referimi për suksesin është raporti vjetor i Auditimit Shtetëror. Është fakt se nëse ka vërejtje në raportet e auditimit lidhur me prokurimin publik, më së shpeshti ato përsëriten vazhdimisht dhe i referohen mangësive procedurale - mungesës së rregulloreve të brendshme, akteve komunale, rregullave të shkruara për veprim në kuadër të shërbimeve të prokurimit publik, por edhe Komisioni për prokurim publik dhe të ngjashme. Rrallëherë ka indikacione thelbësore, përfundime të gabimeve specifike dhe udhëzime specifike. Pas marrjes së raporteve, pothuajse askush nuk kujdeset për zbatimin / miratimin e këtyre dokumenteve.

Për shumicën e bashkive, BPP-ja është një hallkë kyçe e sistemit, por megjithatë, për disa prej tyre, BPP-ja është një organ thuajse jofunksional, sepse (sipas përvojës së tyre) nëse i drejtoheni me shkrim për një dilemë në lidhje me zbatimin e dispozitave të LPP-së, Përgjigje të gjera, të pasakta merren pothuajse gjithmonë (duke cituar një sërë dispozitash të LPP-së), pa dhënë një përgjigje apo drejtim specifik për zgjidhjen e dilemës specifike. Për të marrë përgjigje përkatëse për dilemat që kanë dalë në vendimmarrje, shpeshherë detyrohen të përdorin kontakte private me persona të caktuar në BPP, gjë që nuk është përfitim.

Zakonisht, plani i prokurimit publik përgatitet rregullisht si ekip, me pjesëmarrjen e të gjitha palëve të interesuara/shërbimeve në administratën komunale, gjë që ndikon në cilësinë dhe efikasitetin e procedurave. Megjithatë, gjatë përgatitjes së draft planit të prokurimit publik, mund të mos jetë e mundur të sigurohet në kohë informacioni në lidhje me procedurat që përsëriten çdo vit dhe që duhet të përfshihen në operacionin aktual, gjë që më vonë mund të rrezikojë planifikimin e fondeve dhe përmbushjen e aktiviteteve të rregullta në komunë. Ekziston edhe një mbingarkesë e profesionistëve ekzistues (nëpunës administrativ) me detyra shumë të ndryshme dhe të gjera (të parashikuara me ligj), veçanërisht në komunat me bazë në zonat rurale, për të cilat duhet gjetur një zgjidhje nga institucionet kompetente shtetërore. Kapacitetet e administratës nëpër komuna janë diçka që duhet investuar dhe ndërtuar vazhdimisht, veçanërisht në ato shërbime që janë të përfshira drejtpërdrejt në zbatimin e dispozitave të LPP-së. Në këtë drejtim, nga të gjithë bashkëbiseduesit u theksua se detyrat e punonjësve në administratë të angazhuar drejtpërdrejt në zbatimin e LPP-së kërkojnë ekspertizë, përgjegjësi dhe përkushtim të lartë, përkatësisht profesionalizëm/etikë maksimale në realizimin e tyre, për të cilën ata nuk janë në mënyrë adekuate të shpërblyer, duke pasur parasysh edhe përgjegjësi të tjera pune për pozicione të tjera në administratë. Kjo veçanërisht përfshin personat të cilët janë të punësuar në administratën komunale dhe të cilët për shkak të kualifikimeve të tyre profesionale janë të angazhuar në përgatitjen e specifikimeve komplekse të tenderit.

Mungojnë trajnimet e rregullta (falas), sidomos për paqartësitë ligjore, por edhe për mekanizmat për parandalimin e korrupsionit në të gjitha fazat e procedurave që kanë të bëjnë me prokurimin publik dhe kodin e etikës së administratës. Praktika e deritanishme tregon se trajnimet organizohen nga kompani konsulente apo organizata joqeveritare të financuara nga programe të ndryshme të organizatave ndërkombëtare, pa koordinim të ndërsjellë. Për pjesëmarrje në trajnime të tilla të organizuara, zakonisht kërkohet një tarifë e lartë regjistrimi, e cila vazhdimisht vë në pikëpyetje pjesëmarrjen e zyrtarëve të autorizuar administrativ, zakonisht për shkak të burimeve të kufizuara në buxhetet komunale për atë qëllim, kështu që ata nuk janë në gjendje t'i ndjekin ato.

Nuk ka të krijuar një bazë të dhënash dhe informacione elektronike, të cilat do të ishin

Shembulli i Komunës së Kavadarit duhet përmendur si një praktikë e mirë ku ekziston një sistem i avancuar për menaxhimin e brendshëm elektronik/rrjedhjen e dokumenteve që lehtëson shumë punën dhe e bën atë transparente, veçanërisht në sistemin e kontrollit në sektorin e financave me formularë, ku çdo person i përfshirë në zbatimin e një procedure të caktuar ka profilin e tij nga ku kontrollon faturimin gjatë përgatitjes së raporteve.

në dispozicion të të gjitha autoriteteve kontraktore, me zgjidhje specifike për raste të caktuara gjatë procedimit dhe me mundësinë e shkëmbimit të përvojave nga praktika (forum), i ngritur si një platformë e veçantë për zyrtarët e portaleve të Ministrisë së Vetëqeverisjes Lokale ose Asociacionit të Njësisve të Vetëqeverisjes Lokale (BNJVL), të cilat do të parandalojnë të ashtuquajturat zbatimi "kreativ" i dispozitave të LPP-së, të ndryshme në çdo komunë, megjithëse i referohet të njëjtës pjesë të procedurës.

Rekomandime

Gjatë përgatitjes së këtij recensionit të shkurtër, janë marrë parasysh të gjitha materialet në dispozicion lidhur me temën, të cilat përveç analizave dhe të dhënave të dobishme, ofrojnë rekomandime të shëndosha, të përgatitura pas hulumtimeve të gjithanshme ashtu siç e meriton kjo fushë. Në të njëjtin kontekst, dhe bazuar në vëzhgimet dhe konkluzionet aktuale nga përvojat në komunat me të cilat është komunikuar kjo temë, mund të rekomandohet si në vijim:

- ✓ **Organet komunale të hartojnë/miratojnë një plan veprimi për parandalimin e korrupsionit dhe konfliktit të interesave në komuna,** me referencë të veçantë në fushën e prokurimit publik si rrezikun e parë për korrupsion, duke marrë parasysh specifikat;
- ✓ Komisionet Komunale të Prokurimit Publik dhe veçanërisht personat/njësitë e autorizuara në administratë që janë përgjegjëse për mbështetjen eksperte dhe teknike të komisioneve në lidhje me realizimin e procedurave që kanë të bëjnë me prokurimin publik **të shtrojnë vazhdimisht në mënyrë publike/transparente pyetjet, dilemat kyçe dhe paqartësitë në dispozitat e LPP-së, por edhe të gjitha mangësitë teknike dhe komunikuese me të cilat përballen.** Kjo për të sensibilizuar opinionin për të gjitha sfidat ligjore dhe të tjera me të cilat ballafaqohet administrata komunale dhe veçanërisht për të marrë parasysh peshën e punës dhe përgjegjësinë e komisioneve, për të cilat publiku është shumë pak i informuar. Kjo qasje duhet të inkurajojë institucionet kompetente që të monitorojnë nga afër situatën aktuale, të kenë pasqyrë të vazhdueshme për sfidat me të cilat përballen administratorët dhe të ndikojnë në përmirësimin e rregulloreve të prokurimit publik. Në veçanti, të insistohet për instalimin e mekanizmave efikasë dhe të avancuar (elektronikë) për komunikim dhe kontroll intern, me qëllim të funksionimit transparent dhe mbrojtjes nga korrupsioni.
- ✓ **Të shqyrtohen mundësitë për caktimin e një tarife të veçantë për personat e autorizuar në administratën komunale, të cilët punojnë në procedurat**

komplekse të prokurimit publik, për anëtarët dhe zëvendësit e komisioneve të prokurimit publik në komunat që marrin vendime, dhe veçanërisht për punonjës të cilët si ekspertë janë të angazhuar në përgatitjen e specifikimeve teknike komplekse, për shkak të nivelit të veçantë të përgjegjësisë dhe ekspertizës që kërkohet për kryerjen e këtij lloji të përgjegjësisë të punës. Nëse këto shërbime nuk shpërblehen dhe motivohen mjaftueshëm (por edhe kontrollohen rregullisht) për të punuar në përputhje me ligjin, ato mund t'i nënshtrohen çdo ndikimi dhe presioni ose të largohen, gjë që do të humbasë burime të rëndësishme njerëzore në administratë.

- **Të organizohen rregullisht trajnime gjithëpërfshirëse, këshillime, forume për të gjithë personat e autorizuar që punojnë në prokurimin publik nga institucionet kompetente të zonës, me një program të mirëmenduar dhe të koordinuar reciprokisht sipas nevojës. Ato duhet të jenë pa pagesë për administratën komunale dhe duhet të kryhen nga ekspertë të cilët krijojnë politika** ku mund të prezantohen/përmirësohen mekanizmat e kontestuar ligjor, por edhe të shkëmbehen përvoja të vlefshme. Vlerësohet se në këtë mënyrë do të rriten ndjeshëm kapacitetet e burimeve njerëzore dhe do të sigurohet zbatimi konsekuent i rregullores, por edhe do të harmonizohet zbatimi i procedurave, në përputhje me mundësitë teknike në komuna. Kjo përfshin krijimin e softuerit të veçantë, të përshtatur për nevojat e administratës komunale që mund të ndihmojë në adresimin e sfidave të komunikimit dhe teknike që ekzistojnë tani, si dhe të lehtësojë procedurat. Për këtë tashmë ekziston një praktikë e mirë në Komunën e Kavadarit.
- Të shqyrtohet ideja e krijimit të një lloj **organi këshillimor ekspertësh**, i përbërë nga përfaqësues të institucioneve kompetente, i cili do të ketë mandat për të diskutuar dhe formuluar udhëzime zyrtare dhe qëndrime parimore për zgjidhjen e disa boshllëqeve apo paqartësive ligjore në rregullore të cilat komisione të prokurimit publik mund të thirren për të marrë vendime.

Literaturë e përdorur

(rregulloret dhe dokumentet e publikuara në lidhjet e mëposhtme - faqet zyrtare të institucioneve dhe organizatave)

- <https://finance.gov.mk/%d0%b1%d1%83%d1%9f%d0%b5%d1%82-%d0%b8-%d1%84%d0%b8%d0%bd%d0%b0%d0%bd%d1%81%d0%b8%d1%80%d0%b0%d1%9a%d0%b5-%d0%bd%d0%b0-%d0%b5%d0%bb%d1%81/>
- <https://finance.gov.mk/%d1%86%d0%b5%d0%bd%d1%82%d1%80%d0%b0%d0%b-%d0%bd%d0%b0-%d0%b5%d0%b4%d0%b8%d0%bd%d0%b8%d1%86%d0%b0-%d0%b7%d0%b0-%d1%85%d0%b0%d1%80%d0%bc%d0%be%d0%bd%d0%b8%d0%b7%d0%b0%d1%86%d0%b8%d1%98%d0%b0-%d0%bd-3/>
- <https://e-nabavki.gov.mk/PublicAccess/Home.aspx#/home>
- <https://dkzjn.mk/?q=node/177>
- <https://dksk.mk/%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%98%D0%B0-2020-2024-2/>
- https://www.ccc.org.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=446%3A35-2020&catid=35%3A2012-05-08-21-00-49&Itemid=117&lang=mk
- <https://idscs.org.mk/mk/2021/10/06/%d0%bb%d0%be%d0%ba%d0%b0%d0%b-%d0%bd%d0%b8-%d0%b8%d0%b7%d0%b1%d0%be%d1%80%d0%b8-2021-%d0%b8-%d0%b1%d0%be%d1%80%d0%b1%d0%b0%d1%82%d0%b0-%d0%b-f%d1%80%d0%be%d1%82%d0%b8%d0%b2-%d0%ba%d0%be%d1%80%d1%83/>
- <https://idscs.org.mk/wp-content/uploads/2009/08/CSF-sudir-na-interesi-i-korupcija-na-lokalno-nivo.pdf>

Për marrjen e informacioneve relevante për përgatitjen e dokumentit, gjatë muajit tetor 2021 janë zhvilluar intervista/anketime me personat e autorizuar si më poshtë:

1. Viktorija Jovčevski, Komuna e Prilepit
2. Milena Marković, Komuna e Karposhit
3. Begzat Aliu, Komuna e Kërçovës
4. Elena Trajkova, Komuna e Kavadarit dhe
5. Hakim Ramadani, Komuna e Bërvenicës

